

БРОЈ 10 ЛЕПТА

НАРОД

Рукописи се не враћају.

Огласи и белешке наплаћују се по погодби.

Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Главни уредник
ДРАГ. С. ГОГИЋ

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампариа се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник
КРСТА Љ. МИЛЕТИЋ

ОЧАЈНА УСАМЉЕНОСТ

I
Централни блок је усамљен. Државници који су раније предвиђали, да му се нико више неће придружити, зато што нити ће моћи, нити смети, данас имају право. Централни је блок очајно усамљен, у најмрачнијем и најжалоснијем смислу.

Блок је рачунао на Шведску, која је из подозривости према Русији, коју сматра за свог историјског непријатеља, чинила извесне услуге Немачкој. Петар Велики је оборио положај Шведске као велике силе и она је своје негодовање показала још у времену Наполеонових ратова. Када је цела Европа била противу императора, она је под својом француском династијом, једина била уз њега, због чега је, по паду Наполеоновом била осетно кажњена. Изгубив још раније све балтичке поседе и Финску са Лапонском, тад јој је одузета и богата данска земља, а Норвешка одвојена под врло лабавом персоналном унијом. Некадашњи сјајни положај свој на северу и Европи она је, како данас изгледа, изгубила за навек. Међутим, остала јој је још нека нада.

Блок је затим рачунао на Аргентину, богату и велику јужно-американску државу са преко 7 милиона становника, којој је опет Немачка чинила извесне услуге, између осталог на војном пољу. — Рачунао је и на Мексико, који је према Сједињеним Државама гајио хладне односе због пређашњих територијалних губитака и пораза у супарништву.

Данас, међутим, Шведска је поштрила своју неутралност према Немачкој, а према Споразуму претворила је у пријатељску. Њен сувише изложени, а немного јаки положај, смета њеном отвореном придружавању Споразуму, ма да је њена будућност упућује на то. — Аргентина заузима све више претећи положај због немачког издајства, а Мексико је парализован унутрашњом побуном и страхом од

последика указаних услуга централном блоку. Побуњени део ове растројене државе, скоро половина земље, тражи пријатељство и савез са Вилсоном.

Претварање ових трију неутралних држава у активне противнике централних сила делом се већ извршило, делом је на прагу. Остали неутралци су сви дали изјаве противу Немачке, а многи од њих, читава поворка држава, спремају се за рат — већином без ултиматума и објаве.

Зато смо и назвали усамљеност централног блока очајним и мрачним.

Без ултиматума и објаве. — Дакле онако како се поступа са хајдуком у шуми. Не позива се на борбу, већ се приступа гоњењу и притешњавању; једва ако се позива на предају, да му се суди.

Ето, зато је та усамљеност мрачна.

Немачка је проиграла право да буде сматрана као борац. Први је случај у историји културних народа, да једна велика сила, једна од највећих и најнапреднијих, најсилнијих и најугледнијих, као што је Сев. Америка, само кратким путем изјављује преко свога парламента своје народу, да се налази у рату са Немачком. Морала је да каже »рат«, јер нема друге погодне речи, али у ствари то је друго нешто. Ратовање са Немачком и Аустријом, то је и сувише часна реч за њих. Стога г. Вилсон чешће употребљава реч »борба«, и ма да му се припреме и изјаве провлаче недељама, он на крају просто нотификује Споразуму, да му се велики савез Новог Света придружује. О каквом даљем дипломатском поступку нема ни помена. Немачка је просто избрисана из реда држава и нико и не мисли да на њене дипломатске представке одговара уобичајеним путем.

Она то види и зато се више и не обраћа уређеним државама, већ желећи мир, тражи га другим путем, недипломатским. Најпре преко

социјалиста, па кад то није вредело, онда узнемирује смиреног Папу. Пошто ће и то вероватно пропасти, можемо очекивати, да ће се обратити неком чувенијем члану или председнику лиге за општи мир, или неком великом и признатом уму, као што је данас највећи књижевник Ечегарај, који је згодан још и као Шпањолац. Ко зна, од Немачке је било и већих чуда, а Вилсмова је мука велика. Већа него што смо ми овамо мислили.

ЗВЕЗДИЦЕ

Пре девет година, на данашњи дан је извршена брутална анексија Босне и Херцеговине. Девет година напона и страдања али, и нових девет помагача наше праведне ствари. Што је било само далека нада, пред остварењем је.

Гаргантуз

КРАТКЕ ДЕПЕШЕ

Петроград. — Америчка комисија, која се овде бази, спрема пројекат о формирању нових ратних радионица, да би се појачала фабрикација муниције у Русији.

Њујорк. — Г. Ронсон, нови грчки посланик у Вашингтону, стигао је овде. Интервјуисан од разних листова, г. Ронсон је изјавио, да ће за три месеца Грчка имати најмање 350 хиљада војника и да ће онда моћи ослободити све своје територије, које је непријатељ окупирао.

Њујорк. — У једном значајном комуникају се каже: Према одговору председника Вилсона на Папину ноту, с правом се може веровати, да је рат далеко од тога, да буде свршен.

ПРОТИВ АМЕРИКЕ

Париз, 23 септ.

Дописник »Журнала« из Вашингтона тврди, да америчке поморске власти сматрају, да ће ускоро наступити немачка сумаренска офанзива против Америке и да једна сумаренска фронтала већ иде према Сједињеним Државама. Команданти америчких торпиљера добили су нарочите наредбе, да појачају стражарење.

Зона немачких операција сматра се да ће бити обала Лонг Исланда и обала јужног Масачузета. По овим информацијама америчка влада је предузела нове мере за одбрану.

КАЈЗЕР У БРИСЛУ

Амстердам, 23 септ.

Луце се у Берлину одржавао глас, да ће се главни немачки штаб преместити у Брисел, због великог притиска који чине енглеске трупе на фронту Ипра. С друге стране чује се, да је Кајзер стигао у Брисел, где је дуго конференцао са Хинденбургом и Лудендорфом.

СТАРЕ ПОДВАЛЕ

Женева, 23 септ.

Листови врло рђаво коментаришу реорганизацију аустријског кабинета. Ово је доказ о немиру који је обузео владине кругове у Бечу због великог раздражења код разних народности. Да би то раздражење утишао, председник владе пустио је гласове, да ће ући у кабинет и један Рутен, један Југословен и један Чех. Али све ове концесије неће моћи угушити незадовољство које влада код свих потлачених народности у Аустроугарској.

А РАНИЈЕ?

Лондон, 23 септ.

»Тајмс« јавља из Амстердама: Доктор Пипер, посланик странке Центра и главни секретар Народне Уније за католичку Немачку, изјавио је:

„Ми немамо никаквог интереса, да постепено смањавано тонажу енглеске морине, која је животна потреба народа у време мира. Ми немамо ни-

каквог интереса, да крвавим Француску и Русију, ни да желимо овим два државама народно банкротство. Зато ми, сад после три године рата, тражимо да се закључи мир.“

МАЂАРСКА КРИЗА

Копенхаген, 23 септ.

Нови мађарски лист »Дејли Хирлан« сазнаје из вероватног извора, да се спрема стварање нове јаке владине странке. Мисли се, да ће ова нова странка радити за мир без анексија.

Граф Андраши и тајни саветник Хаваи, како се тврди, ући ће у мађарски кабинет приликом реконструкције, коју Векерле намерава да изврши.

У ОСКУДИЦИ

Цирих, 23 септ.

»Цајтс« јавља, да је комисија десеторце пештанског општинског одбора држала тајну седницу, на којој су се дискутовала разна питања о искрени становништву, као и о комуникационим средствима. Друштво Пештанских Омнибуса изјавило је, да је принуђено да обустави даљи рад због оскудице у храни. Управа Трамвајског Друштва, опет известила је одбор, да је и она принуђена да обустави рад услед оскудице у угљу. Због свега тога, општинска комисија упутила је депеше министру унутрашњих дела и министру трговине, молећи их, да се још за времена побрину о овим неодложним потребама и да предузму све потребне мере, како не би саобраћај омнибуса и трамваја у Пешти потпуно престао.

ЕРА РЕАКЦИЈЕ

За време дискусије у буџетској комисији, посланик Дитман, из групе социјалистичких дисидената, држао је један велики говор против угушивања слободе речи у Немачкој. У главном ово је садржина тога интересантнога говора:

Цензура и начин на који се она врши није дело партија Центра, већ пангерманиста, племића и индустријалаца. Војници управљају владом. Михаелис је оруђе диктатора Лудендорфа.

Пангерманисти су у незнатној мањини у народу, али ипак имају сву власт у земљи. Према свакој слободној речи они употребљавају најстрожије мере, док своје дисиденте растурају и намећу по школама, фабрикама, казарнама и рововима. У немачкој историји сада је чист период реакције.

Друштву за међународно право забрањени су зборови

у Брауеншвајгу и Ерфурту. Употребљавају се свуда и на сваком месту најсуровије мере против независних социјалиста. Социјалистички листови излажу се сваковрним непријатностима и забрањују се на највиштакнијих разлога. Њихове шефове спречавају у говору и узимају у војску, и кад су неспособни за службу. Командант Бреславе наредио је да се растури сваки збор, на коме би говорили независни социјалисти. Лист »Лајпцигер Фолксцајтунг« прво је забрањен од стране појединих обласних команди, а затим су његови сарадници Прагер и Хере мобилисани; шта више Хере је задржат у казарни, ма да је био стално неспособан.

У Килу је полиција растурила седницу одбора независних социјалиста и поканила све присутне, међу којима и посланика Хенке. На тај на-

ци полиција је повредила посланички имунитет, који је гарантован царевинским уставом.

Са нарочитом суровошћу поступа се са војним обвезницима, који би изразили какво опозиционо гледиште. Полив у војску употребљава се врло често као политичка репресија. У Диселдорфу новинар Шоте држан је у истражном притвору читаву годину дана, а, кад је најзад пред судом пуштен у слободу као потпуно невин, влада га је позвала у војску. У мотивацији, којом се правда ова мера, рече се је без икаквог увиђања: «Да Шоте, као војник неће више имати прилике да изводи опасне маневре ширењем својих списа». То је класична формула, којом влада сузбија и уништава слободу реча.

У извесним случајевима опозиционари се чак и протерују из земље. Оригинални текст једног поверљивог наређења врховне команде овако гласи: «Тај и тај човек има да се позове у Минхен, да му се обуче униформа и да се он по том неизоставно експедије за Русију. Овај човек не сме бити ослобођен ни пошто.» И ово је један од начина, како се влада курталисава оних који јој се не допадају.

СЛОБОДНА ПОЉСКА

Цирих, 23 септ.
Вести из Варшаве, јако обеспокојавају немачку владу. Сваког дана буне се војници у депоима, који се налазе у руској Пољској. Немци и даље насилно регрутују младе Пољаке од 19 и 20 година; али наилазе на велике тешкоће око формирања једне јаке и дисциплиноване војске. Рајхстаг је одбацио пројекат о стварању легија, које би биле састављене само од Пољака. Сви се Пољаци, према томе, распоређују по разним немачким пуковима.

У 1918

Њујорк, 23 септ.
«Њујорк Тајмс» очекује 1918 годину с поверењем. Велика битка, која је требала да буде 1917., одложена је за идућу годину, због ситуације у Русији.

«Ништа неће моћи омести успех савезничког оружја. Сједињене Државе имаће довољно војске, да ак-

тивно узму учешћа. Њене су резерве недирнуте.

Енглеска има војску сјајно опремљену, и она је далеко од тога, да буде исцрпљена. Сумаренски рат није успео да спречи њено снабдевање. Француска је дана јача него икада, и ако, можда, неће више моћи да појачава број својих бораца.

ВАТРА И ГВОЖЂЕ

Лондон, 23 септ.

Г. Черчил је изјавио, да је за 23 недеље садашње офанзиве тонажа пројектила, који су избачени на Немце, два пута већа од тонаже врна избачених за све време трајања битке на Соми. А тонажа ове последње недеље четари пута је већа.

МОРЕ ДУГОВА

Цирих, 23. септ.

Професор Сомерегер, осврћући се на финансијске прилике у Аустрији, покушава у «Рајхспосту», да утврди, колико је стао до сад Аустрију рат и колико ће је још стати. Рачунајући, да се рат сврши концем 1917 г. он закључује, да ће, при тој најповољнијој претпоставци, ратни дуг монархије износити 50 милијарди; тој цифри треба додати још 11.6 милијарди старог дуга, трошкове око разоружања, рестаурације опустошених крајева, обнову материјала за војску, железница и бродарства; и све укупно износи 70 милијарди. — Ратни трошкови покривени су зајмовима само у сразмери од нешто мало преко 50 од сто, а остатак је од емисије банака.

Концем ове године Аустрији ће требати 2 и по милијарде да плати интерес на своје дугове; од ових, 2 милијарде и четврт покриће се новим наметима на пореске обвезнике. Професор Сомерегер затим рачуна приближно на 200 милиона круна новог оптерећења финансија, које произилазе из социјалних потреба рата (пензија, доходака, неминуваних повећања плата итд.

Стога закључује, да ће државни биланс бити увећан за више од 3 милијарде. Он примећује, да су финансијски терети Аустрије релативно тежи и знатнији, него других зарађених богатијих држава, тим тежи, што Аустрија нема изгледа, да ће се скоро економски опоравити.

нисан успехом. Бомбардовани су непријатељски логори и слагалишта на планини Беласици. Непријатељске трупе растеране су ватром наших митраљеза. Један непријатељски аероплан оборен је близу Матнице, северозападно од Пороја. Сви су се наши апарати вратили неповређени.

Руски коминике
У правцу Јакобштата активност обе артиљерије. На осталом делу фронта пушкарање и извиђачка акција.

Румунски фронт. — У области села Пољана на десет врста северо западно од Хотине, непријатељ је напустио предње ровове и повукао се на згодније положаје. На осталом делу фронта нема промене.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

У области васа Сан Габриела многи непријатељски напади брзо су и потпуно одбијени. Источно од Горње Италијани су, једним препадом, поправили свој положај. Италијани су бомбардовали Котор, погодивши торпиљере и сумарене.

ОПАСНИ РЕЖИМ

Лондон, 23 септ.

«Тајмс» дискутује о предлозима за мир аустријског министра спољних послова, графа Чернина и каже, да су народи, који су непријатељи Немачке, јасно казали свој главни циљ у рату. Они апсолутно хоће да учине крај режиму, који их је натерао на овај рат. Тај би режим доцније обновио сукоб на далеко страшнији начин, ако не буде сасечен у корену.

БОРБА СТРАНАКА

Цирих, 23. септ.

Још прве седнице Рајхстага, један део немачке штампе стално најжучније напада Шајдемана. Тако «Дајче Тагесцајтунг» пише, да г. Шајдеман има за собом свега 177.500 присталица: «Ето, то је тај немачки народ, у чије име, овај демагог без скупцула, претендује да говори; ето, то је та сила пред којом је одступио Бетман Холвег. То је човек, који мисли да може приморати царевину да закључи мртцав нечастан мир; то је човек, који уображава да ће одузети власт династији, а земљи оно што чини величану Пруске и Немачке.

Лист «Швебише Тагесхафт» додаје: Треба просто да утврдимо ко је уз Шајдемана, а ко уз графа Ревентлова да изађемо на нове изборе; а немачки ће народ одлучити за кога је од њих двојице. Његова реч одлучиће».

НА МОРА

Лондон, 23 септ.

Морински критичар «Дејли Телеграф» пише: Акција наше флоте, као и флота наших савезника, изискује непрекидно интензиван рад на свима морима. Од када су Сједињене Државе ушле у овај циниковски рат блокада Немачке је сваки даном све оштрија. Од неког времена и борба против сумарена је врло успешна. Непријатељ почиње да осећа страшно дејство наших нових метода против његових сумарена. Може се рећи, да смо захваљујући труду нашег адмиралитета, остали поштеђени озбиљних губитака у нашим ратним лађама.

ДОГАЂАЈИ

СПОМЕН НА Г-ЉУ ХАРЛЕЈ
Енглески маршал Френч упутио је овако писмо пуковнику В. Атанасијевићу: Драги пуковниче Атанасијевићу, дубоку сам дирнут вашом љубазношћу што сте ми изволели по-

слати фотографију споменика моје драге сестре. Велика симпатија, коју сте ви, као и други ваши земљаци, показали према мени у тешком губитку који сам претрпео, била је права и искрена утеха за мене.

Највеће је задовољство за породицу моје сестре што се зна да су услуге, које је она радо чинила нашем храбром савезнику, толико цењене. Ваш врло одан, Фелд-маршал, Френч.

МИТРОПОЛИТ У СОЛУНУ
Кроз неколико дана Митрополит г. Димитрије допутоваће у Солун са особљем митрополије, и овде ће стално остати.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ЦИРИХ. — Јучерашњи немачки коминике јавља, да је лет, који је извршила енглеска моринска авијација над аеродромом код Сен Дениа, био најстрашнији. Он је проузроковао грдну материјалну штету, и многи су ангари изгорели.

ЊУЈОРК. — Генерал Кун изабран је да заступи генерала Хуга Скопа на месту шефа главног штаба америчке војске. Генерал Кун сматра се као изврсан познавалац немачких ратних метода.

БЕРН. — Јуче је, на првој седници Рајхстага, генерал Шаух признао, да Немачка не би могла наставити рат са муницијом којом располаже, него мора увекати израду.

ЦИРИХ. — «Арбајтер Дајтунг» пише, да су, према званичној статистици, животне намирнице у Аустрији поскупеле са 334 од сто. Али, осим ове скупоће, намирница већином и нема.

ЦИРИХ. — Из Кракова јављају, да је у Пољској изазвало побуну то, што су пољски војници, које су Аустријанци послали на руски фронт, одбили да се бију. Због великих нереди много је легионера похапшено.

ПЕТРОГРАД. — На фронту је наступио потпуни обрт на боље. Војска, задовољна што у целој земљи влада потпуни ред и што су све политичке агитације престале, вратила се дисциплини и храбро се бори као првих дана славне офанзиве.

ПАЗИЗ. — Председник Републике са министром морине г. Шоом отпутовао је у Лориан, где је предао одликовања посади са брода Клебер. Овом приликом он је честитао трговачкој морини на њеном држању.

ПЕТРОГРАД. — Генерал Ниелел, нови шеф француске војне милије у Русији, стигао је у Петроград.

ПАЗИЗ. — По америчким статистикама, производња угља у Сјед. Државама увећала се за 11 процената

према 1916., и ако се број рудара смањило за 15000. Укупно је 1916 извађено у Сјед. Државама 540,096,170 тона угља.

ЛОНДОН. — У Петроград је дошла једна врло велика енглеска мисија, која ће руководити снабдевањем руске војске. — Енглеска влада је појачала са 200.000 тона број лађа, које ће снабдевати Русију.

ПЕТРОГРАД. — Коментаришући говор др. Михаила, руски министар војни приметио је, да канцелар не помиње Русију, јер су Немци од последњих догађаја, престали да сматрају Русију као озбиљног противника. «На њима је, казао је министар Совјету, да покажете Немцима, да су у заблуди и то на начин, што ћете се борити за уништење милитаризма». Совјет је бурно поздравео министра.

ЛОНДОН. — Страшан тајфун наишао је 18 септембра на Токио. Има 138 мртвих и 217 несталих. 100.000 људи остало је без крова.

ПАЗИЗ. — На данашњој седници парламента испитивана је афера Боло-паше и Турмела. Председник владе енергично је изјавио, да ће без милости поступити према свима немачким агентима за мир, али да ова афера није у основи позната.

ПАЗИЗ. — Кардинал Гаспари предао је Савезницима у Риму одговор Централних Сила, уз један коментар. «Матен» тврди, да је кардинал Гаспари изјавио да, не улазећи у дискусију о миру, Немачка неће одбити да разговара о томе, нарочито о Белгији.

ЦИРИХ. — Многи немачки финансијери стигли су у Цирих да учествују на годишњој скупштини швајцарских предузећа, где су и они заинтересовани.

ЦИРИХ. — Лист графа Ревентлова «Дајче Тагесцајтунг» забрањен је што је нападао Михаелиса.

ПЕКИНГ. — Бивши овдашњи аустроугарски амбасадор и његово особље напустили су Пекинг и отпутовали за Холандију.

ПАЗИЗ. — Бомбардовање немачких вароши, као одговор на бомбардовање француских вароши, било је врло јако. Према јучерашњим извештајима, цео је један крај у Франкфурту на Мајни порушен.

СРПСКИ ЗВАНИЧАН ИЗВЕШТАЈ

Прошле ноћи нашом пешадском и артиљерском ватром растерали смо два јака непријатељска одељења пешадије у реону Преслапа и Кравице.

МАЛИ ОГЛАСИ

ПИВНИЦУ И РЕСТОРАЦИЈУ «БЕОГРАД»

Отворили смо понова после пожара и снабдели је пићем и правом српском кујном. Ресторан је у улици Басилеос Борја бр. 74—76, трамвајска станица Вали паша, прва после Марсова поља, а преко пута Американског конзулата. — Ђира К. Васић трг. из Београда, и Васа Златаревић, ресторатер. 5—10